

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
Interne Nota 335

Ir. J.M. Biemans

SIGN: L5-335
EX. NO: A
MLV: S711066

**De land- en tuinbouw
in Horst opnieuw bezien**

Februari 1987

NIET VOOR PUBLIKATIE – NADruk VERBODEN

INHOUD

	Blz.
1. INLEIDING	5
2. DE RECENTE ONTWIKKELING VAN DE LAND- EN TUINBOUW IN HORST	6
3. DE BEDRIJFSTYPEN- EN PRODUKTIESTRUCTUUR ANNO 1985	8
4. SUPERHEFFING EN MESTWETGEVING EN DE AGRARISCHE BEDRIJVEN IN HORST	10
4.1 Inleiding	10
4.2 Uitbreidingsmogelijkheden in relatie tot be- drijfsomvang en continuïteitsbehoefte	11
4.3 Perspectieven voor de "probleembedrijven"	13
BIJLAGE 1 Opmvolgingssituatie (hoofdberoepsbedrijven) 1984	15

1. INLEIDING

Enkele jaren geleden heeft het Landbouw-Economisch Instituut een tweetal onderzoeken uitgevoerd in de gemeente Horst 1). In het eerste onderzoek werden de ontwikkelingen in de land- en tuinbouw in de periode 1977-1982 geschetst; daarnaast werd een prognose gegeven voor de jaren tot 1992. Het tweede onderzoek was gericht op het vaststellen van de mogelijke behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij; zulks in verband met de beperkingen uit hoofde van de Hinderwet.

Met name sinds 1984 is het beleid met betrekking tot de agrarische sector in bepaalde opzichten ingrijpend gewijzigd. In dit verband kan worden gewezen op de superheffing en de interim-wet; bovendien zal in 1987 de mestwetgeving van kracht worden. Voor het gemeentebestuur van Horst was dit aanleiding het LEI te verzoeken een beknopte aanvullende studie uit te voeren, waarin met name zou worden ingegaan op de gevolgen van de superheffing en de komende mestwetgeving voor de land- en tuinbouw in de gemeente Horst.

De voorliggende notitie bevat de uitkomsten van het aanvullende onderzoek. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- a. de ontwikkeling van de land- en tuinbouw in Horst sinds 1982 (in hoofdlijnen);
- b. de huidige bedrijfstypen- en produktiestructuur;
- c. het aantal bedrijven, wier voortbestaan door de produktiebeperkende maatregelen waarschijnlijk problematisch zal worden; toekomstperspectieven van deze bedrijven.

1) "De land- en tuinbouw in de gemeente Horst", LEI-Mededeling 301, februari 1984.
"De potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij in Horst", LEI-Mededeling 302, februari 1984.

2. DE RECENTE ONTWIKKELING VAN DE LAND- EN TUINBOUW IN HORST (IN HOOFD-LIJNEN)

Tussen 1982 en 1985 is het aantal agrarische bedrijven in Horst niet veranderd. Zowel het aantal hoofdberoepsbedrijven als het nevenbedrijven bleef vrijwel ongewijzigd. Dit in tegenstelling tot de gang van zaken in de periode 1977-1982, toen het aantal hoofdberoepsbedrijven met 7% verminderde en het aantal nevenbedrijven met een gelijk percentage toenam.

Tabel 2.1 Aantal bedrijven, 1982 en 1985

	1982		1985		Index (1982 = 100)
	aantal	%	aantal	%	
Hoofdberoepsbedrijven	553	82	554	82	100
Nevenbedrijven	119	18	117	18	98
Totaal	672	100	671	671	100

Het aantal vaste mannelijke arbeidskrachten, werkzaam in de land- en tuinbouw in Horst, is in de jaren tussen 1982 en 1985 licht toegenomen. Dit is de resultante van een stijging op de hoofdberoepsbedrijven en een vermindering op de nevenbedrijven. Hierbij moet worden aangetekend, dat de daling van het aantal arbeidskrachten op de nevenbedrijven (mede) een gevolg kan zijn van een verandering van het telcriterium. In 1982 gold een ondergrens van 15 uur gemiddeld per week; in 1985 was dit 20 uur. Zou de telgrens niet zijn gewijzigd, dan zouden de gegevens wellicht geen c.q. nauwelijks een vermindering op de nevenbedrijven vertonen. Ook het totale aantal vaste mannelijke arbeidskrachten zou dan mogelijk een wat sterkere toename te zien geven dan uit tabel 2.2 naar voren komt.

Tabel 2.2 Aantal vaste mannelijke arbeidskrachten, 1982 en 1985

	1982		1985		Index (1982 = 100)
	aantal	%	aantal	%	
Hoofdberoepsbedrijven	759	87	775	88	102
Nevenbedrijven	112	13	105	12	94
Totaal	871	100	880	100	101

De toename op de hoofdberoepsbedrijven is een gevolg van de groei van het aantal vreemde arbeidskrachten. Vooral op de glastuinbouw- en de champignonbedrijven komen naar verhouding veel vreemde arbeidskrachten voor. Ook in de periode 1977-1982 steeg het aantal vreemde arbeidskrachten in Horst aanzienlijk.

De totale oppervlakte cultuurgrond is licht gedaald en wel met 2% (ofwel 0,6% gemiddeld per jaar). Ter vergelijking: tussen 1977 en 1982 bedroeg de gemiddelde jaarlijkse afname 1,3%. De oppervlakte grond, in gebruik bij de nevenbedrijven, is tussen 1982 en 1985 toegenomen.

Tabel 2.3 Oppervlakte cultuurgrond, 1982 en 1985

	1982		1985		Index (1982 = 100)
	ha	%	ha	%	
Hoofdberoepsbedrijven	3813	92	3679	90	96
Nevenbedrijven	346	8	410	10	118
Totaal	4159	100	4089	100	98

De totale produktie-omvang, uitgedrukt in sbe 1), nam tussen 1982 en 1985 toe met 11%. Dit komt neer op 3,6% gemiddeld per jaar, hetgeen niet onbelangrijk minder is dan de groei, die in de periode 1977-1982 werd gerealiseerd (5,3% gemiddeld per jaar). Evenals in de jaren tussen 1977 en 1982 is de recente toename van de totale produktie-omvang, zoals die is weergegeven in tabel 2.4, vooral tot stand gekomen in de tuinbouw en - zij het in geringere mate - in de intensieve veehouderijsector.

Tabel 2.4 Produktie-omvang, 1982 en 1985

	1982		1985		Index (1982 = 100)
	aantal sbe (x1000)*	%	aantal sbe (x1000)*	%	
Hoofdberoepsbedrijven	125	93	139	93	111
Nevenbedrijven	9	7	10	7	111
Totaal	134	100	149	100	111

* Uitgegaan is van de sbe-normen van 1981.

Al met al wijkt de ontwikkeling in de periode 1982-1985 op twee belangrijke punten af van de gang van zaken in de jaren tussen 1977 en 1982. Op de eerste plaats is het aantal bedrijven - in tegenstelling tot vroegere jaren - niet meer gedaald. Denkbaar is, dat de hoge werkloosheid buiten de land- en tuinbouw hiervan de oorzaak is 2). Een tweede aspect, dat duidelijk naar voren komt, is het afzwakkende groeitempo van de produktie-omvang. Ongetwijfeld - de cijfers met betrekking tot de ontwikkeling van de produktie-omvang per sector wijzen ook in deze richting - is dit in belangrijke mate het gevolg van de invoering van de superheffing en de interim-wet.

- 1) Een standaardbedrijfseenheid (sbe) is een eenheid, waarin de economische omvang van een agrarisch bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen binnen een bedrijf wordt uitgedrukt. Een sbe is een gestandaardiseerd bedrag aan toegevoegde waarde, berekend in een basisperiode bij een doelmatige bedrijfsvoering en onder normale omstandigheden.
- 2) In bijlage 1 is de opvolgingssituatie weergegeven. Het blijkt, dat 36% van de oudere bedrijfshoofden met een hoofdberoepsbedrijf een opvolger heeft. Dit impliceert, dat in de komende jaren op een niet onbelangrijk aantal bedrijven het vertrekkende bedrijfshoofd niet zal worden opgevolgd en dat veel van deze bedrijven zullen worden beëindigd. Het gelijk blijven van het aantal bedrijven is dus een verschijnsel van slechts tijdelijke aard.

3. DE BEDRIJFSTYPEN- EN PRODUKTIESTRUCTUUR ANNO 1985

Voor een goed inzicht in de gevolgen van de superheffing en de komende mestwetgeving voor de agrarische sector in Horst is het nodig in kort bestek een beeld te geven van de huidige bedrijfstypen- en produktiestructuur. Wij beperken ons hierbij tot de hoofdberoepsbedrijven.

Tabel 3.1 Bedrijfstypen (hoofdberoepsbedrijven), 1985

Bedrijfstypen	Bedrijven	
	aantal	%
1. Melkveebedrijven	44	8
2. Intensieve veehouderijbedrijven	89	16
3. Overige veehouderijbedrijven	30	5
4. Akkerbouwbedrijven	23	4
5. Glastuinbouwbedrijven	131	24
6. Opengrondstuinbouwbedrijven	111	20
7. Champignonbedrijven	71	13
8. Gemengde bedrijven	55	10
Totaal	554	100

Er werden acht bedrijfstypen onderscheiden. Deze zijn gelijk aan die, welke werden gebruikt in het eerder door het LEI uitgevoerde onderzoek (zie: LEI-Mededeling 301). Uit tabel 3.1 komt naar voren, dat 57% van de hoofdberoepsbedrijven behoort tot de drie tuinbouwbedrijfstypen (glastuinbouw-, opengrondstuinbouw- en champignonbedrijven). De melkvee-, de intensieve veehouderij- en de overige veehouderijbedrijven nemen 8% resp. 16% en 5% van het aantal bedrijven voor hun rekening. Dit zijn de bedrijven, die zullen (kunnen) worden geconfronteerd met de gevolgen van de superheffing en/of de komende mestwetgeving. In waarschijnlijk geringere mate geldt dit ook voor de gemengde bedrijven (10%).

Tabel 3.2 Produktiestructuur (hoofdberoepsbedrijven), 1985

Bedrijfstypen	Totale produktie-omvang		waarvan (in 1000 sbe) voor:			
	aantal sbe(x1000)	%	akkerbouw	tuinbouw	rundvee	intens. veeh.
1. Melkveebedrijven	10	7	1	0	9	0
2. Int.veehouderijbedr.	25	18	1	1	0	23
3. Ov. veehouderijbedr.	4	3	0	0	2	2
4. Akkerbouwbedrijven	1	1	1	0	0	0
5. Glastuinbouwbedrijven	47	34	0	47	0	0
6. Opengrondstuinbouwbedr.	23	17	1	21	0	1
7. Champignonbedrijven	20	14	0	20	0	0
8. Gemengde bedrijven	9	6	2	3	1	3
Totaal	139	100	6	92	12	29
In procenten		100	4	66	9	21

Bezien wij de samenstelling van het produktiepakket (tabel 3.2), dan blijkt het volgende. Twee derde van de totale produktie-omvang komt voor rekening van de tuinbouw. Het aandeel van de rundveesector en de intensieve veehouderij bedroeg in 1985 9% resp. 21%. De agrarische sector in Horst berust derhalve "slechts" voor bijna een derde op bedrijfstakken, die getroffen kunnen worden door de produktiebeperkende maatregelen. Wel is het zo, dat de produktie-omvang van de melkvee-, de intensieve veehouderij- en de overige veehouderijbedrijven vrijwel geheel bestaat uit rundvee en/of intensieve veehouderij. Dit betekent, dat deze bedrijven in sterke mate afhankelijk zijn van deze twee takken. Voor de gemengde bedrijven geldt dit in mindere mate.

4. SUPERHEFFING EN MESTWETGEVING EN DE AGRARISCHE BEDRIJVEN IN HORST

4.1 Inleiding

Per 1 april 1984 is de Beschikking Superheffing van kracht geworden. Hierdoor werd de heffingsvrije hoeveelheid melk (quotum) voor het melk-prijsjaar 1984/1985 vastgesteld op 93,4% van de afleveringen in het kalenderjaar 1983. Voor het melkprijsjaar 1985/1986 is de heffingsvrije hoeveelheid verder verlaagd met 1%.

Zeer recent is in EG-verband overeenstemming bereikt over een aantal maatregelen, die beogen de melkproduktie in twee jaar tijd te verminderen met nog eens 9,5%. Deze maatregelen houden een aanzienlijke verdere verlaging van de melkquota in. Voor een deel van de quotaverlaging zullen de bedrijven een financiële compensatie ontvangen.

Het zal duidelijk zijn, dat de beperking van de melkproduktie als zodanig leidt tot daling van de inkomens van de boeren. Men mag immers slechts een bepaalde hoeveelheid melk leveren; voor de melk, die meer geproduceerd wordt, moet een boete (superheffing) worden betaald. Overigens dient in het oog gehouden te worden, dat een verkleining van de af te leveren hoeveelheid melk ook geringere kosten met zich meebrengt; met name op voeraankopen kan worden bespaard. Bovendien zal in de komende jaren enige financiële compensatie worden gegeven.

Vooraf voor de bedrijven met een gering aantal koeien en met behoefte aan continuïteit (jonge bedrijfshoofden en oudere bedrijfshoofden met een opvolger) kan de quotering van de melkproduktie zwaarwegende consequenties hebben. Uitbreiding van de melkveestapel - vaak nodig om een redelijk inkomensniveau te bereiken - is niet meer mogelijk. Men staat voor de keuze om het bedrijf te zijner tijd te beëindigen c.q. af te zien van opvolging danwel te proberen geheel of gedeeltelijk om te schakelen op andere produktierichtingen. Gezien de produktiestructuur van de betrokken bedrijven moet hierbij in eerste instantie worden gedacht aan de intensieve veehouderij.

De mestwetgeving, die in de loop van 1987 van kracht zal worden, verbiedt op de eerste plaats uitbreiding van de veestapel (d.w.z. rundvee, varkens, kippen en kalkoenen) boven een mestproduktie-limiet van 125 kg P_2O_5 per ha. Vervolgens zullen de mestproducerende bedrijven een zogenaamde overschotheffing moeten gaan betalen. Deze overschotheffing houdt het volgende in. Produceert een bedrijf meer dan 125 en minder dan 200 kg P_2O_5 per ha, dan is de veehouder over deze hoeveelheid fosfaat minus de heffingsvrije voet (125 kg P_2O_5 per ha) een bedrag verschuldigd van f 250,- per ton P_2O_5 . Een soortgelijke doch hogere heffing van f 500,- geldt, indien de fosfaatproduktie boven 200 kg per ha ligt. Tenslotte wordt er grens gesteld aan het gebruik van organische mest. Er mag niet meer dan 250 kg P_2O_5 per ha (grasland), dan wel 350 kg P_2O_5 (snijmais) respectievelijk 125 kg P_2O_5 (overig bouwland) worden aangewend; het meerdere moet worden afgevoerd. Hieraan zijn (meestal) hoge transportkosten verbonden.

Uit ons onderzoek blijkt, dat in de gemeente Horst 150 hoofdberoepsbedrijven een overschotheffing zullen moeten gaan betalen. Te zamen bedraagt hun heffing f 422.670,-; dit komt neer op ruim f 2.800,- gemiddeld per bedrijf. Zoals te verwachten was, zal het overgrote deel van deze totale overschotheffing (88%) moeten worden opgebracht door de intensieve veehouderijbedrijven. Hierbij komen nog de transportkosten van het mest-surplus.

Het voorgaande betekent, dat een aantal agrarische bedrijven - met name de intensieve veehouderijbedrijven - zullen worden geconfronteerd met

niet onbelangrijke extra kosten. Desondanks moet ervan worden uitgegaan, dat de gevolgen van het uitbreidingsverbod in beginsel ingrijpender kunnen zijn. Vooral de kleinere bedrijven met continuïteitsbehoefte zullen hun eventuele plannen tot uitbreiding van de veestapel niet kunnen realiseren.

4.2 Uitbreidingsmogelijkheden in relatie tot bedrijfsomvang en continuïteitsbehoefte

In de vorige paragraaf hebben wij uiteen gezet, dat de superheffing en de komende mestwetgeving invloed (zullen) hebben op de inkomenspositie van de agrariërs. Dooreengenomen zullen de consequenties hiervan, zo mag worden aangenomen, niet zodanig zijn dat de bedrijven in de knel komen. Dit neemt overigens niet weg, dat het mogelijk in incidentele gevallen kan voorkomen dat er ernstige moeilijkheden zullen ontstaan.

Vervolgens wezen wij erop, dat vergroting van de melkveestapel (voorlopig) onmogelijk is, althans zonder het kopen van grond met een quotum. Uitbreiding is eveneens uitgesloten in de intensieve veehouderijsector, voor zover de limiet van 125 kg P₂O₅ per ha is bereikt.

De vraag is nu: hoeveel bedrijven in Horst hebben - gegeven de zojuist genoemde limiet van 125 kg P₂O₅ per ha - nog mogelijkheden tot vergroting van het aantal varkens en/of kippen? Hierop wordt in deze paragraaf ingegaan. Met name wordt ook aandacht besteed aan de bedrijfsomvang en de behoefte aan continuïteit. Wij beperken ons tot de hoofdberoepsbedrijven, die behoren tot de in dit verband relevante bedrijfstypen (melkvee-, intensieve veehouderij-, overige veehouderij- en gemengde bedrijven). De gegevens hebben betrekking op 1984. Voor dit jaar was - in tegenstelling tot 1985 - informatie beschikbaar over de opvolgingssituatie.

In tabel 4.1 is per bedrijfstype weergegeven, welk deel van de bedrijven - uitgaande van de grens van 125 kg P₂O₅ per ha - geen mogelijkheden heeft tot uitbreiding van de intensieve veehouderijsector. In 1984 telde de gemeente Horst 228 hoofdberoepsbedrijven, behorend tot de vier in tabel 4.1 genoemde typen. Hiervan bleek 67% geen uitbreidingsmogelijkheden te hebben. Alle intensieve veehouderijbedrijven produceerden 125 kg P₂O₅ per ha of meer; geen van deze bedrijven heeft dus nog mogelijkheden tot uitbreiding. Bij de andere typen is het percentage, dat niet kan uitbreiden, lager.

Sinds 1984 is als gevolg van de invoering van de quotering in de melkveehouderij het aantal melkkoeien en dus ook de hoeveelheid P₂O₅ per ha gedaald. In verband hiermee mag worden aangenomen, dat het percentage bedrijven, dat het aantal varkens en/of kippen niet kan vergroten, op dit moment wat lager zal zijn. Enige verdere daling van dit percentage is ook in de komende jaren - gezien de recentelijk in Brussel genomen besluiten - te verwachten.

Tabel 4.1 Bedrijven met en zonder uitbreidingsmogelijkheden naar bedrijfstype, 1984

Bedrijfstype	Aantal bedrijven	waarvan zonder uitbreidingsmogelijkheden	
		aantal	%
Melkveebedrijven	49	24	49
Intensieve veehouderijbedrijven	89	89	100
Overige veehouderijbedrijven	25	14	56
Gemengde bedrijven	65	26	40
Totaal	228	153	67

Bij de kleinere bedrijven is het percentage, waar nog kan worden uitgebreid in de intensieve veehouderij, hoger dan op de grotere bedrijven (tabel 4.2). Niet bekend is de omvang van de uitbreidingsruimte op de kleinere bedrijven. Wij vermoeden echter, dat deze in vele gevallen ontoereikend is om de bedrijfsomvang zodanig te kunnen vergroten, dat een perspectief biedend bedrijf te realiseren is.

Onder de bedrijven van jonge boeren bevinden zich naar verhouding weinig gevallen, waar bedrijfsomvangvergroting via de intensieve veehouderij tot de mogelijkheden behoort. Bij de oudere boeren (met of zonder opvolger) is dit in meerdere mate het geval.

Tabel 4.2 Bedrijven met en zonder uitbreidingsmogelijkheden naar bedrijfsomvang, 1984

Bedrijfsomvang	Aantal bedrijven	waarvan zonder uitbreidingsmogelijkheden	
		aantal	%
tot 100 sbe	57	25	44
100 - 200 sbe	86	54	63
200 - 300 sbe	50	39	78
300 en meer	35	35	100
Totaal	228	153	67

Tabel 4.3 Bedrijven met en zonder uitbreidingsmogelijkheden naar de leeftijd van het bedrijfshoofd en de opvolgingssituatie, 1974

Leeftijd bedrijfshoofd c.q. opvolgingssituatie	Aantal bedrijven	waarvan zonder uitbreidingsmogelijkheden	
		aantal	%
50 jaar	125	100	80
50 jaar met opvolger	43	22	51
50 jaar zonder opvolger	60	31	52
Totaal	228	153	67

In tabel 4.4 is de omvang van de bedrijven zonder uitbreidingsmogelijkheden in verband gebracht met de continuïteitsbehoefte. Naar voren komt, dat 36% van de boeren jonger dan 50 jaar een bedrijf exploiteert, dat minder dan 200 sbe heeft en waar geen uitbreiding mogelijk is. Bij de bedrijven met een bedrijfshoofd van vijftig jaar en ouder, waar een opvolger aanwezig is, bedraagt dit percentage 19. Neemt men beide groepen te zamen, dan komt men op 32% (54 bedrijven); het betreft hier dus bedrijven met behoefte aan continuïteit, die minder dan 200 sbe hebben en waar geen uitbreidingsmogelijkheden in de dierlijke produktietakken voorhanden zijn. Globaal genomen kan men stellen, dat 200 sbe ongeveer de omvang is die een bedrijf moet hebben om het bedrijfshoofd en zijn gezin een bestaansbasis te bieden en tevens ruimte te geven voor reserveringen, die voor het voortbestaan van het bedrijf noodzakelijk zijn.

Voor 54 bedrijven (d.w.z. 24% van het totale aantal bedrijven van de betrokken vier bedrijfstypen) zouden derhalve in de komende jaren mogelijk problemen kunnen ontstaan. De overige 174 bedrijven (76%) hebben - althans op dit moment - een voldoende omvang of hebben geen behoefte aan continuïteit.

Tabel 4.4 Het percentage bedrijven zonder uitbreidingsmogelijkheden naar bedrijfsomvang en continuïteitsbehoefte

Leeftijd bedrijfs- hoofd c.q. op- volgingssituatie	Aantal be- drijven	waarvan (in %) zonder uitbreidingsmoge- lijkheden en met een omvang van:					Totaal
		100 sbe	100-200 sbe	200-300 sbe	300 sbe		
50 jaar	125	8	28	26	18	80	
50 jaar met opvolger	43	0	19	7	25	51	
50 jaar zonder opvolger	60	24	18	7	3	52	
Totaal	228	11	24	17	15	67	

4.3 Perspectieven voor de "probleem-bedrijven"

De toekomstperspectieven voor de in de vorige paragraaf genoemde 54 bedrijven zijn onzeker. Op korte termijn hoeft het ontbreken van ruimte voor vergroting van de produktie-omvang in de melkvee- en in de intensieve veehouderij niet onmiddellijk tot grote problemen te leiden. Er is ongetwijfeld nog het een en ander te bereiken via verlaging van de kosten. Een gunstige omstandigheid is verder, dat de krachtvoerprijzen, de inflatie en de rente momenteel relatief laag zijn.

Op wat langere termijn gezien zullen vele van de betrokken bedrijven voor de keuze komen te staan: het bedrijf beëindigen c.q. afzien van opvolging of uitzien naar andere inkomensbronnen. Zoals uit het voorgaande is gebleken, komt hiervoor de meest voor de hand liggende oplossing - nl. de intensieve veehouderij - niet in aanmerking. Wellicht kan in enkele gevallen de opengrondstuinbouw uitkomst bieden. De marktvooruitzichten in deze sector zijn echter weinig rooskleurig.

In beginsel kan vervolgens ook gedacht worden aan een omschakeling naar nieuwe bedrijfstakken. In dit verband zijn o.a. te noemen: de geitenhouderij, de hertenteelt, de konijnenteelt en de visteelt (meerval, paling e.d.). De perspectieven, die deze nieuwe bedrijfstakken bieden, moeten niet worden overschat. Het succesvol entameren van dergelijke produkties vergt een daarop afgestemde kennis en vakmanschap, terwijl de marktvooruitzichten onzeker zijn. Het is uiteraard niet uitgesloten, dat de genoemde bedrijfstakken in incidentele gevallen een oplossing kunnen bieden om het voortbestaan van het bedrijf te waarborgen. Een ontwikkeling op grote schaal lijkt voorsnog onwaarschijnlijk.

Tegen deze achtergrond verwachten wij, dat op wat langere termijn verschillende van de huidige "probleem-bedrijven" voortijdig beëindigd zullen worden resp. niet zullen worden opgevolgd. Verondersteld althans, dat de huidige en op stapel staande produktiebeperkende maatregelen voor een langere periode van kracht blijven. Overigens moet bedacht worden, dat op termijn "produktie-ruimte" vrijkomt door het verminderen van het aantal bedrijven. Het is echter de vraag of deze te zijner tijd terecht zal komen bij de "probleem-bedrijven".

Al met al gaat het in het geheel van de agrarische sector in Horst om een relatief beperkt aantal bedrijven. Het is evenwel niet uitgesloten, dat na verloop van jaren - mede gezien de ontwikkelingen op het terrein van de (bio)-technologie en de automatisering - het voortbestaan van meer bedrijven op het spel zal komen te staan.

Bijlage 1 Opvolgingssituatie (hoofdberoepsbedrijven), 1984

Bedrijfstype	Aantal bedrijven met een bedrijfs-		waarvan met opvolger	
	hoofd	50 jaar	aantal	%
1. Melkveebedrijven	23		13	57
2. Intensieve veehouderij- bedrijven	28		12	43
3. Overige veehouderij- bedrijven	14		4	29
4. Akkerbouwbedrijven	16		3	19
5. Glastuinbouwbedrijven	48		18	38
6. Opengrondstuinbouw- bedrijven	55		18	33
7. Champignonbedrijven	22		7	32
8. Gemengde bedrijven	38		14	37
Totaal	244		89	36